

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

**Havs
och Vatten
myndigheten**

2023-06-12

Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning samt tillhörande författningsändringar

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har till uppgift att föreslå en nationell förteckning över invasiva främmande arter som är av särskild betydelse för Sverige. Förslag till nationell förteckning framgår av bilagan till nedanförfattningsförslag om ändringar i förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter (den svenska förordningen). Närmare redogörelser av föreslagna arter samt konsekvensbeskrivningar finns i bilagor till detta dokument.

I och med arbetet med att ta fram en nationell förteckning har myndigheterna även identifierat att ändringar och tillägg krävs i det svenska regelverket avseende invasiva främmande arter. De författningsändringar som krävs avser miljöbalken (1998:808), lag (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, den svenska förordningen, miljötillsynsförordningen (2011:13) och förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Förslag till författningsändringar redovisas nedan i första kapitlets parallellupställning och motiveras närmare i efterföljande kapitel.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten anser att det är särskilt angeläget att, utöver att få den nationella förteckningen på plats, föreslagna författningsändringar om utrotnings- och hanteringsåtgärder prioriteras. Dessutom behöver lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen kompletteras så att Tullverket kan förhindra införsel av de invasiva främmande arter som finns på den nationella förteckningen.

1. Havs- och vattenmyndighetens och Naturvårdsverkets författningsförslag

1.1. Lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

Häri genom föreskrivs att 29 kap. 2 c § miljöbalken ändras enligt följande.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***29 kap.****2 c §**

För otillåten hantering av en invasiv främmande art döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet hanterat en invasiv främmande art på något sätt som beskrivs i artikel 7.1 a-h i förordning (EU) nr 1143/2014, och därigenom bryter mot förordningen eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket. Vid grov oaktsamhet ska det dömas till ansvar endast om gärningen har medfört skada på eller olägenhet för människors hälsa eller miljön eller risk för sådan skada eller olägenhet.

För otillåten hantering av en invasiv främmande art döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot artikel 7.1 a-h i förordning (EU) nr 1143/2014 eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket. Vid grov oaktsamhet ska det dömas till ansvar endast om gärningen har medfört skada på eller olägenhet för människors hälsa eller miljön eller risk för sådan skada eller olägenhet.

Till ansvar enligt första stycket döms det inte om hanteringen är tillåten enligt barlastvattenlagen (2009:1165) eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

1.2. Förordning om ändring i förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter

Härigenom föreskrivs att förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter ändras enligt följande.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***4 §**

unionsförteckningen: den förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse som avses i artikel 4 i förordning (EU) nr 1143/2014, och

den nationella förteckningen: den förteckning över invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse för Sverige som bestäms enligt denna förordning.

den nationella förteckningen: den förteckning över invasiva främmande arter av betydelse för Sverige som finns i bilagan till denna förordning.

Förbud och undantag för arter i unionsförteckningen

Förbud och undantag för arter i unionsförteckningen och den nationella förteckningen

7 a §

Arter på den nationella förteckningen får inte

1. föras in i landet,
2. hållas, inte heller i slutna förvaring,
3. födas upp, inte heller i slutna förvaring,
4. transporteras, utom till anläggningar för utrotning,
5. förmedlas, säljas, eller på annat sätt överlåtas,
6. utbytas,
7. användas,
8. tillåtas reproducera sig, växa eller odlas, inte heller i slutna förvaring, eller
9. släppas ut i miljön.

7 b §

Undantag från förbudet i 7 a § för olika arter framgår av bilagan. Förbuden i 7 a § 1—8 gäller inte för djur i djurparker under förutsättning att djuret fanns i djurparken innan arten fördes in i den nationella förteckningen och alla lämpliga åtgärder har vidtagits för att se till att djuret inte kan reproducera sig.

7 c §

Arter i ett kommersiellt lager undantas från förbuden i 7 a § 2, 4—7 under ett år från det att arten fördes in i den nationella förteckningen under förutsättning att

1. arten fanns hos innehavaren innan den fördes in i den nationella förteckningen,
2. arten hålls i slutna förvaring, och
3. alla lämpliga åtgärder har vidtagits för att se till att den inte kan reproducera sig eller slippa ut.

8 a §

Den ansvariga myndigheten får ge tillstånd för forskning eller annan vetenskaplig verksamhet inklusive efterföljande medicinsk användning, eller ex situ-bevarande av arter i den nationella förteckningen.

Tillstånd får ges för annan verksamhet, om det är nödvändigt av tvingande hänsyn till allmänintresset, inbegripet sociala och ekonomiska hänsyn.

Vid tillståndsprövningen ska artikel 8.2—3 i förordning (EU) nr 1143/2014 tillämpas. Ett tillstånd får återkallas om förutsättningarna i artikel 8.5 i förordning (EU) nr 1143/2014 är uppfyllda.

8 b §

Havs- och vattenmyndigheten får meddela tillstånd för import och införsel av amerikansk hummer. Tillståndet ska förenas med de villkor som behövs för hanteringen av arten.

9 b §

Den ansvariga myndigheten får inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter om verkställigheten av 8 §.

Den ansvariga myndigheten får inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter om verkställigheten av 8—8 b §§.

Nödåtgärder i fråga om arter som inte finns i unionsförteckningen

Nödåtgärder i fråga om arter som inte finns i unionsförteckningen eller den nationella förteckningen

Om det i fråga om en art som inte finns i unionsförteckningen uppkommer en sådan situation som avses i artikel 10.1 i förordning (EU) nr 1143/2014, ska den ansvariga myndigheten underrätta regeringen och föreslå vilka nödåtgärder i form av förbud enligt artikel 7 i samma förordning som bör gälla för arten.

11 §

Om det i fråga om en art som inte finns i unionsförteckningen eller den nationella förteckningen uppkommer en sådan situation som avses i artikel 10.1 i förordning (EU) nr 1143/2014, ska den ansvariga myndigheten underrätta regeringen och föreslå vilka nödåtgärder i form av förbud enligt artikel 7 i samma förordning som bör gälla för arten.

17 a §

Den ansvariga myndigheten ska även i fråga om arterna i den nationella förteckningen identifiera prioriterade spridningsvägar och redovisa dessa i en handlingsplan.

18 a §

Den ansvariga myndigheten ska se till att även arter i den nationella förteckningen omfattas av det övervakningssystem som gäller för arter i unionsförteckningen.

19 §

Om en statlig förvaltningsmyndighet eller kommun som ansvarar för eller utför miljöövervakning får kännedom om att en art i unionsförteckningen finns i miljön, ska myndigheten eller kommunen skyndsamt underrätta den ansvariga myndigheten.

Statliga myndigheter och kommuner som ansvarar för eller utför miljöövervakning ska underrätta den ansvariga myndigheten om förekomster i miljön av arter som finns i unionsförteckningen eller den nationella förteckningen.

Sådan underrättelse ska göras skyndsamt i fråga om förekomster av arter som tidigare inte har funnits i landet eller har utrotats.

21 a §

Vad som gäller för offentliga kontroller i fråga om arter i unionsförteckningen enligt artikel 15.1—6 i förordning (EU) nr 1143/2014 och 20 eller 21 §§ denna förordning ska även gälla arter på den nationella förteckningen.

22 §

Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk får i samband med kontroll enligt artikel 15 i förordning (EU) nr 1143/2014 hålla kvar en art som

1. finns i unionsförteckningen, eller
2. omfattas av nödåtgärder som regeringen beslutat.

När Livsmedelsverket eller Jordbruksverket håller kvar en art ska myndigheten utan dröjsmål underrätta den ansvariga myndigheten.

Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk får i samband med kontroll enligt artikel 15 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 21 a § denna förordning* hålla kvar en art som

1. finns i unionsförteckningen *eller den nationella förteckningen*, eller
2. omfattas av nödåtgärder som regeringen beslutat.

När Livsmedelsverket eller Jordbruksverket håller kvar en art ska myndigheten utan dröjsmål underrätta den ansvariga myndigheten.

23 §

När oförtullade arter som omfattas av införselbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 hålls kvar, ska Tullverket utan dröjsmål underrätta

1. Livsmedelverket och Statens jordbruksverk enligt den fördelning av kontrollansvar som följer av 20 och 21 §§, och
2. den ansvariga myndigheten.

När oförtullade arter som omfattas av införselbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 7 a § denna förordning* hålls kvar, ska Tullverket utan dröjsmål underrätta

1. Livsmedelverket och Statens jordbruksverk enligt den fördelning av kontrollansvar som följer av 20 och 21 §§, och
2. den ansvariga myndigheten.

24 §

Oförtullade levande djur som hålls kvar på grund av att de omfattas av införselbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 ska förvaras i en anläggning som är godtagbar från djurskyddssynpunkt och som är utformad och hålls i sådant skick att djuret inte kan slippa ut eller reproducera sig.

Oförtullade levande djur som hålls kvar på grund av att de omfattas av införselbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 7 a § denna förordning* ska förvaras i en anläggning som är godtagbar från djurskyddssynpunkt och som är utformad och hålls i sådant skick att djuret inte kan slippa ut eller reproducera sig.

25 §

Oförtullade växter och organismer som hålls kvar på grund av att de omfattas av införselförbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 ska förvaras på en plats som är lämplig för växten eller organismen och som är inrättad så att frö, sporer eller livskraftiga delar inte kan slippa ut eller reproducera sig.

Oförtullade växter och organismer som hålls kvar på grund av att de omfattas av införselförbud enligt artikel 7 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 7 a § denna förordning* ska förvaras på en plats som är lämplig för växten eller organismen och som är inrättad så att frö, sporer eller livskraftiga delar inte kan slippa ut eller reproducera sig.

26 §

Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk får i samband med kontroll eller kvarhållande på ägarens bekostnad besluta om och verkställa åtgärder för att förhindra introduktion eller begränsa spridning av en art som

1. finns i unionsförteckningen, eller
2. omfattas av nödatgärder som regeringen beslutat.

Åtgärderna kan avse förstöring, avlivning, avvisning eller annat som behövs för att förhindra introduktion eller begränsa spridning.

Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk får i samband med kontroll eller kvarhållande på ägarens bekostnad besluta om och verkställa åtgärder för att förhindra introduktion eller begränsa spridning av en art som

1. finns i unionsförteckningen *eller den nationella förteckningen*, eller
2. omfattas av nödatgärder som regeringen beslutat.

Åtgärderna kan avse förstöring, avlivning, avvisning eller annat som behövs för att förhindra introduktion eller begränsa spridning.

27 §

Livsmedelsverket får i fråga om de kategorier av varor som är levande animaliska livsmedel för omedelbar konsumtion meddela föreskrifter för genomförande av offentlig kontroll enligt artikel 15 i förordning (EU) nr 1143/2014 samt om avgifter för dessa kontroller.

Livsmedelsverket ska ge de ansvariga myndigheterna, Statens jordbruksverk och Tullverket tillfälle att yttra sig innan föreskrifterna meddelas.

Livsmedelsverket får i fråga om de kategorier av varor som är levande animaliska livsmedel för omedelbar konsumtion meddela föreskrifter för genomförande av offentlig kontroll enligt artikel 15 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 21 a § denna förordning* samt om avgifter för dessa kontroller.

Livsmedelsverket ska ge de ansvariga myndigheterna, Statens jordbruksverk och Tullverket tillfälle att yttra sig innan föreskrifterna meddelas.

28 §

Statens jordbruksverk får i fråga om andra kategorier av varor än levande animaliska livsmedel för omedelbar konsumtion meddela föreskrifter för genomförande av offentlig kontroll enligt artikel 15 i förordning (EU) nr 1143/2014 samt om avgifter för dessa kontroller.

Jordbruksverket ska ge de ansvariga myndigheterna, Livsmedelsverket och Tullverket tillfälle att yttra sig innan föreskrifterna meddelas.

Statens jordbruksverk får i fråga om andra kategorier av varor än levande animaliska livsmedel för omedelbar konsumtion meddela föreskrifter för genomförande av offentlig kontroll enligt artikel 15 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 21 a § denna förordning* samt om avgifter för dessa kontroller.

Jordbruksverket ska ge de ansvariga myndigheterna, Livsmedelsverket och Tullverket tillfälle att yttra sig innan föreskrifterna meddelas.

30 §

Länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder som avses i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 1143/2014 för arter som

1. finns i unionsförteckningen, eller
2. omfattas av nödåtgärder som regeringen beslutat enligt artikel 10.1 i den förordningen.

Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att besluta om sådana åtgärder inom kommunen.

Länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder som avses i artikel 17.1 i förordning (EU) nr 1143/2014 för arter som

1. finns i unionsförteckningen *och omfattas av krav på anmälan enligt artikel 16.2 i förordning (EU) nr 1143/2014*, eller
2. omfattas av nödåtgärder som regeringen beslutat enligt artikel 10.1 i den förordningen.

30 a §

Länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder för förekomst av arter som finns i

- 1. unionsförteckningen, men som inte omfattas av krav på anmälan enligt artikel 16 i förordning (EU) nr 1143/2014, eller*
- 2. den nationella förteckningen.*

Efter tidig upptäckt av introduktion eller förekomst av arter i den nationella förteckningen ska utrotningsåtgärder vidtas skyndsamt.

30 b §

Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att besluta om utrotningsåtgärder enligt 30—30 a §§ inom kommunen.

30 c §

Bestämmelserna i 30—30 b §§ ska inte tillämpas på arter som omfattas av hanteringsåtgärder.

31 §

Länsstyrelsen ska ansvara för att utrotningsåtgärderna verkställs och underrätta den ansvariga myndigheten om åtgärderna.

Fastighetsägare, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten ansvarar för att verkställa beslutade utrotningsåtgärder enligt 30—30 a §§ om inte annat framgår av beslutet.

För fastigheter med vatten som ingår i ett öppet vattensystem ansvarar i stället länsstyrelsen för att verkställa utrotningsåtgärderna i vattnet.

Länsstyrelsen ansvarar även för att verkställa utrotningsåtgärder i vatten som inte tillhör en fastighet.

Länsstyrelsen ska underrätta den ansvariga myndigheten om åtgärder enligt 30 § som har verkställts.

Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att ansvara för verkställighet inom kommunen och underrätta den ansvariga myndigheten om åtgärderna.

Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att ansvara för verkställighet inom kommunen och underrätta den ansvariga myndigheten om åtgärderna.

35 §

Den ansvariga myndigheten får inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter om metoder för att utrota invasiva främmande arter.

Myndigheten ska ge Statens jordbruksverk tillfälle att yttra sig innan föreskrifterna meddelas.

Den ansvariga myndigheten får inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter om metoder för att utrota invasiva främmande arter.

Myndigheten ska ge Statens jordbruksverk tillfälle att yttra sig innan föreskrifter om metoder för att utrota invasiva främmande arter meddelas.

Möjlighet att inte utrota arter som finns i unionsförteckningen

Möjlighet att inte utrota arter som finns i unionsförteckningen eller den nationella förteckningen

36 a §

Länsstyrelsen får besluta att utrotningsåtgärder inte ska vidtas om länsstyrelsen bedömer att en art som finns på den nationella förteckningen inte bör utrotas på grund av att

- 1. det inte är tekniskt genomförbart,*
- 2. kostnaderna inte står i proportion till fördelarna med utrotning, eller*
- 3. det saknas tillgängliga utrotningsmetoder eller att utrotningsmetoderna har allvarliga negativa effekter på människors hälsa, miljön eller andra arter.*

Hanteringsåtgärder för arter i unionsförteckningen

Hanteringsåtgärder för arter i unionsförteckningen och den nationella förteckningen

38 §

Om en art i unionsförteckningen inte ska utrotas enligt 36 § eller har stor spridning i Sverige, ska den ansvariga myndigheten

1. utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs enligt artikel 18.4 eller 19.1—19.3 i förordning (EU) nr 1143/2014,
2. lämna motiverade och konsekvensutredda författningsförslag till regeringen i fråga om hanteringsåtgärder som förutsätter ny eller ändrad reglering i lag eller förordning, och
3. besluta om de hanteringsåtgärder som inte förutsätter ny eller ändrad reglering i lag eller förordning.

Om en art i unionsförteckningen inte ska utrotas enligt 36 § eller har stor spridning i Sverige, ska den ansvariga myndigheten utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs enligt artikel 18.4 eller 19.1—19.3 i förordning (EU) nr 1143/2014.

Den ansvariga myndigheten ska även utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs i fråga om arter i den nationella förteckningen som har stor spridning.

39 §

Den ansvariga myndigheten får inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter om

1. inneslutningsåtgärder som ska vidtas i fall som avses i artikel 18.4 i förordning (EU) nr 1143/2014, och
2. hanteringsområden och hanteringsåtgärder enligt artikel 19 i samma förordning för arter som finns i unionsförteckningen och har stor spridning i Sverige.

Den ansvariga myndigheten får inom sitt ansvarsområde meddela föreskrifter om

1. inneslutningsåtgärder som ska vidtas i fall som avses i artikel 18.4 i förordning (EU) nr 1143/2014,
2. hanteringsområden och hanteringsåtgärder enligt artikel 19 i samma förordning för arter som finns i unionsförteckningen och har stor spridning i Sverige, och
3. hanteringsområden och hanteringsåtgärder för arter i den nationella förteckningen.

40 §

Innan den ansvariga myndigheten lämnar förslag eller beslutar enligt 38 § eller meddelar föreskrifter enligt 39 § ska myndigheten ge

1. Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och andra berörda myndigheter tillfälle att yttra sig, och
2. Sametinget tillfälle att yttra sig, om beslutet eller förslaget kan antas ha betydelse för rennäringen eller samisk kultur.

Bestämmelser om allmänhetens deltagande finns i artikel 26 i förordning (EU) nr 1143/2014. Bestämmelser om strategiska miljöbedömningar finns i 6 kap. miljöbalken och i miljöbedömningsförordningen (2017:966).

Innan den ansvariga myndigheten meddelar föreskrifter om hanteringsåtgärder ska myndigheten ge

1. Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och andra berörda myndigheter tillfälle att yttra sig, och
2. Sametinget tillfälle att yttra sig, om beslutet eller förslaget kan antas ha betydelse för rennäringen eller samisk kultur.

42 §

Länsstyrelsen ska se till att beslutade hanteringsåtgärder vidtas, om inte annat anges i beslutet eller i föreskrifter som gäller hanteringen.

Länsstyrelsen ska *med stöd i hanteringsprogram enligt 41 § fatta beslut om och se till att hanteringsåtgärder enligt artikel 18.4 och 19 i förordning (EU) nr 1143/2014 samt 38—39 §§ vidtas, om inte annat anges i föreskrifter som meddelats enligt 39 §.*

Fastighetsägare, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten ansvarar för att verkställa hanteringsåtgärder om inte annat framgår av länsstyrelsens beslut.

För fastighet med vatten som ingår i ett öppet vattensystem ansvarar i stället länsstyrelsen för att verkställa hanteringsåtgärder i vattnet.

Länsstyrelsen ansvarar även för att verkställa hanteringsåtgärder i vatten som inte tillhör en fastighet.

Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att se till att beslutade hanteringsåtgärder vidtas inom kommunen.

45 §

Länsstyrelsen ska vidta de återställandeåtgärder som krävs enligt artikel 20 i förordning (EU) nr 1143/2014.

Länsstyrelsen ska vidta de återställandeåtgärder som krävs enligt artikel 20 i förordning (EU) nr 1143/2014.

Länsstyrelsen ska även vidta sådana återställandeåtgärder avseende arter i den nationella förteckningen.

Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att vidta återställandeåtgärder inom kommunen.

50 §

Om ett exemplar eller en del av ett exemplar av en art i unionsförteckningen har reproduktionsförmåga och lagras kommersiellt med stöd av artikel 32 i förordning (EU) nr 1143/2014 och den som lagrar inte kan säkerställa att kraven i den artikeln följs, ska länsstyrelsen besluta att exemplaret eller delen ska avlivas, förstöras eller hanteras på något annat sätt som förhindrar introduktion eller begränsar spridning.

Om beslutet inte följs, får länsstyrelsen se till att det verkställs på lagerinnehavarens bekostnad.

Om ett exemplar eller en del av ett exemplar av en art i unionsförteckningen *eller den nationella förteckningen* har reproduktionsförmåga och lagras kommersiellt med stöd av artikel 32 i förordning (EU) nr 1143/2014 *eller 7 c § denna förordning* och den som lagrar inte kan säkerställa att kraven i *bestämmelserna* följs, ska länsstyrelsen besluta att exemplaret eller delen ska avlivas, förstöras eller hanteras på något annat sätt som förhindrar introduktion eller begränsar spridning.

58 §

Länsstyrelsen får i samband med tillsyn enligt 26 kap. miljöbalken (1998:808) hålla kvar eller omhändertaga en art som

- 1. finns i unionsförteckningen eller den nationella förteckningen, eller*
- 2. omfattas av nödåtgärder som regeringen beslutat.*

Länsstyrelsen får i samband med kvarhållandet eller omhändertagande besluta att djur eller växter ska avlivas eller förstöras på ägarens bekostnad (eller hanteras på något annat sätt som förhindrar introduktion eller begränsar spridning).

Beslut enligt första och andra stycket ska gälla omedelbart.

59 §

I 26 kap. 18 § miljöbalken finns bestämmelser om att tillsynsmyndigheten får besluta om att rättelse ska vidtas på den felandes bekostnad.

60 §

Bestämmelser om avgifter finns i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

61 §

Bestämmelser om straff och förverkande finns i 29 kap. miljöbalken.

62 §

Bestämmelser om överklagande finns i 19 kap. 1 § miljöbalken.

Bilaga

Nationell förteckning över invasiva främmande arter av medlemstatsbetydelse för Sverige

Denna förteckning innehåller de arter som omfattas av förbuden enligt 7 a § denna förordning. Av förteckningen framgår även om en viss art eller verksamhet omfattas av undantag från förbuden, om förbuden gäller i hela eller delar av landet och om arten omfattas av hanteringsåtgärder.

Art	Undantag från förbuden i 7 a §	Geografisk omfattning av regleringen	Hanteringsåtgärder
<i>Ameiurus nebulosus</i> Brun dvärgmal		Hela landet	
<i>Carassius gibelio</i> Silverruda		Hela landet	
<i>Coregonus muksun</i> Muksun		Hela landet	
<i>Coregonus peled</i> Peledsik (storskallesik)		Hela landet	
<i>Cotoneaster divaricatus</i> Spärroxbär	Undantag från förbudet mot införsel i landet.	Gotlands och Kalmar län	Omfattas av hanteringsåtgärder
<i>Cotula coronopifolia</i> Strandkotula		Hela landet	

<i>Crassula helmsii</i> Sydfyrling		Hela landet	
<i>Elodea canadensis</i> Vattenpest	Undantag för privata fastighetsägare med befintliga bestånd i öppna vattensystem.	Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder
<i>Homarus americanus</i> Amerikansk hummer	Amerikansk hummer som importeras eller förs in till landet av den som har tillstånd av Havs- och vattenmyndigheten omfattas inte av förbuden i 7 a § punkt 1, 2 och 7. Detta gäller i första införselled.	Hela landet	
<i>Hypophthalmichthys nobilis</i> Marmorkarp		Hela landet	
<i>Ictalurus punctatus</i> Prickig dvärgmal		Hela landet	
<i>Lupinus nootkatensis</i> Sandlupin		Hela landet	
<i>Lupinus polyphyllus</i> Blomsterlupin		Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder
<i>Misgurnus spp.</i> (<i>Misgurnus amamianus</i>) (<i>Misgurnus anguillicaudatus</i>) (<i>Misgurnus bipartitus</i>) (<i>Misgurnus buphoensis</i>) (<i>Misgurnus chipisaniensis</i>) (<i>Misgurnus fossilis</i>) (<i>Misgurnus dabryanus</i>) (<i>Misgurnus mohoity</i>) (<i>Misgurnus multimaculatus</i>)		Hela landet	

<p><i>(Misgurnus nahangensis)</i> <i>(Misgurnus nikolskyi)</i> <i>(Misgurnus tonkinensis)</i> Väderfiskar</p>			
<p><i>Neogobius melanostomus</i> Svartmunnad smörbult</p>		Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder
<p><i>Neovison vison</i> Mink</p>	Djur som används eller ska användas för pälsdjursuppfödning omfattas inte av förbuden i 7 a § 1–8.	Hela landet	
<p><i>Nymphoides peltata</i> Sjögull</p>	Undantag för privata fastighetsägare med befintliga bestånd i öppna vattensystem.	Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder
<p><i>Oncorhynchus gorbuscha</i> Puckellax</p>		Hela landet	
<p><i>Phedimus hybridus</i> Sibiriskt fetblad</p>	<p>Växter som används eller ska användas på sedum- och vegetationstak som har uppförts innan eller högst tre år efter arten togs upp på den nationella förteckningen ska inte omfattas av förbuden.</p> <p>Övergångsbestämmelsen i 7 c § ska tillämpas vid treårsperiodens utgång.</p>	Hela landet	

<i>Phedimus spurius</i> Kaukasiskt fetblad	Växter som används eller ska användas på sedum- och vegetationstak som har uppförts innan eller högst tre år efter arten togs upp på den nationella förteckningen ska inte omfattas av förbuden. Övergångsbestämmelsen i 7 c § ska tillämpas vid treårsperiodens utgång.	Hela landet	
<i>Pimephales promelas</i> Knölskallelöja		Hela landet	
<i>Ponticola kessleri</i> ”Bighead goby”		Hela landet	
<i>Rapana venosa</i> Apelsinläpp		Hela landet	
<i>Reynoutria japonica</i> Parkslide (inklusive <i>Reynoutria sachalinensis</i> jätteslide och <i>Reynoutria x bohemica</i> hybridslide)	Ägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet undantas från skyldigheten att utrota befintliga bestånd. Åtgärder för utrotning eller spridningsbegränsning ska dock vidtas avseende bestånd som visar tecken på eller riskerar att sprida sig.	Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder
<i>Rosa rugosa</i> Vresros		Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder
<i>Sinanodonta woodiana</i> Kinesisk dammussla		Hela landet	
<i>Solidago canadensis</i> Kanadensiskt gullris <i>Solidago gigantea</i> Höstgullris		Hela landet	Omfattas av hanteringsåtgärder

1.3. Förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 6, 8 och 10 §§ miljötillsynsförordningen (2011:13) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

I 7—10 §§ fördelas ansvaret för tillsynen i fråga om

1. områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken,
2. skydd för djur- och växtarter enligt 8 kap. miljöbalken,
3. natur- och kulturmiljö enligt 12 kap. miljöbalken,
4. stängselgenombrott enligt 26 kap. 11 § miljöbalken,
5. rådets förordning (EG) nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem,
6. kommissionens förordning (EG) nr 865/2006 av den 4 maj 2006 om närmare föreskrifter för tillämpningen av rådets förordning (EG) nr 338/97 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem,
7. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 av den 16 april 2014 om åtgärder för användarnas efterlevnad i Nagoyaprotokollet om tillträde till och rimlig och rättvis fördelning av vinster från utnyttjande av genetiska resurser i unionen,
8. invasiva främmande arter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter, och
8. invasiva främmande arter enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter *samt förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter*, och
9. kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/1866 av den 13 oktober 2015 om närmare föreskrifter för genomförandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 vad gäller registret över samlingar, övervakning av användarnas efterlevnad och bästa praxis.

8 §

Länsstyrelsen har ansvar för tillsynen i fråga om

1. naturreservat, kulturresevat, naturminnen och vattenskyddsområden som har beslutats av länsstyrelsen,
2. biotopskyddsområden som inte ligger på mark som omfattas av skogsvårdslagen (1979:429) och som har beslutats av regeringen eller länsstyrelsen,
3. djur- och växtskyddsområden som länsstyrelsen har meddelat föreskrifter om enligt 7 kap. 12 § miljöbalken,
4. miljöskyddsområden enligt 7 kap. 19 och 20 §§ miljöbalken, utom områden som har inrättats i anslutning till en verksamhet som omfattas av

försvarsinspektören för hälsa och miljöns ansvar för tillsyn enligt 4 § eller av kommunens ansvar för tillsyn enligt 31 §,

5. områden och föremål som omfattas av ett interimistiskt beslut meddelat av länsstyrelsen enligt 7 kap. 24 § miljöbalken,

6. verksamheter och åtgärder som kan påverka miljön i ett sådant område som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken, utom den tillsyn som omfattas av länsstyrelsens ansvar enligt 7 §, kommunens ansvar enligt 9 § eller Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §,

7. skötsel av jordbruksmark och annan markanvändning vid jordbruket enligt 7, 8 och 12 kap. miljöbalken,

8. skydd för biologisk mångfald enligt 8 kap. 1—4 §§ miljöbalken,

9. verksamheter och åtgärder som avses i 12 kap. 6 § miljöbalken, utom den tillsyn som omfattas av Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §,

10. vilthägn enligt 12 kap. 11 § miljöbalken,

12. förordning (EU) nr 1143/2014, utom den tillsyn som omfattas av Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §. 12. förordning (EU) nr 1143/2014 och förordningen (2018:1939) om *invasiva främmande arter*, utom den tillsyn som omfattas av Skogsstyrelsens ansvar enligt 10 §.

Länsstyrelsen får överlåta uppgiften att utöva tillsyn enligt första stycket åt en kommunal nämnd enligt 1 kap. 19 och 20 §§.

10 §

Skogsstyrelsen har ansvar för tillsynen i fråga om

1. biotopskyddsområden på sådan mark som omfattas av bestämmelser i skogsvårdslagen (1979:429) och som Skogsstyrelsen har beslutat om,

2. avverkning, hyggesbehandling, beståndsanläggning, beståndsvård, uttag av skogsbränsle, skogsbilvägar, skogsgödsling, kalkning i skogsmark och andra skogsbruksåtgärder, i den mån verksamheterna och åtgärderna är sådana som avses i 12 kap. 6 § miljöbalken och omfattas av skogsvårdslagen,

3. avverkning, hyggesbehandling, beståndsanläggning, beståndsvård, uttag av skogsbränsle, skogsbilvägar, skogsgödsling, kalkning i skogsmark och andra skogsbruksåtgärder, om verksamheterna eller åtgärderna kan påverka miljön i ett sådant område som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken, och

4. hantering enligt förordning (EU) nr 1143/2014, om hanteringen avser en skogsträdart av unionsbetydelse avsedd för virkesproduktion på sådan mark som omfattas av bestämmelser i skogsvårdslagen.

4. hantering av *invasiva främmande arter* enligt förordning (EU) nr 1143/2014 eller föreskrifter som meddelats med stöd av 8 kap. miljöbalken, om hanteringen avser en skogsträdart av unions- eller medlemstatsbetydelse avsedd för virkesproduktion på sådan mark som omfattas av bestämmelser i skogsvårdslagen.

1.4. Förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 b § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Avgift för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens prövning av ansökan om tillstånd enligt 8 § förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter och länsstyrelsens tillsyn med anledning av meddelade tillstånd ska betalas med 800 kronor för varje hel timmehandläggningstid.

Med handläggningstid avses den sammanlagda tid som varje tjänsteman vid myndigheten har använt för beredning, föredragning och beslut i ärendet. I handläggningstiden ska inte sådan restid räknas in som vid ett och samma resetillfälle överstiger två timmar.

Avgift ska inte betalas för tillsyn som föranleds av klagomål som visar sig vara obefogat.

Föreslagen lydelse

7 kap.

4 b §

Avgift för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens prövning av ansökan om tillstånd enligt 8—8 b §§ förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter och länsstyrelsens tillsyn med anledning av meddelade tillstånd ska betalas med 800 kronor för varje hel timme handläggningstid.

1.5. Lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen ändras enligt följande.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Lagen är tillämplig endast på följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,
2. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),
3. skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67) samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § samma lag,
4. injektionssprutor och kanyler,
5. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
6. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydaggar, spikklubbor och liknande,
7. kulturföremål som avses i 5 kap. kulturmiljölagen (1988:950),
8. hundar och katter för annat ändamål än handel,
9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vid kontroll av åldersgränsen i 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, samt

tobaksfria nikotinprodukter vid kontroll av åldersgränsen i 21 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter,

10. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler,

11. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

12. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,

13. varor som avses i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,

14. varor som ska beskattas enligt lagen (2014:1470) om beskattning av viss privatinförsel av cigaretter,

15. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013, i den ursprungliga lydelsen och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer,

16. explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,

17. invasiva främmande arter som regleras genom förordning (EU) nr 1143/2014 eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket miljöbalken.

2. Bakgrund

Förenta nationernas generalförsamling antog i september 2015 en resolution med 17 globala mål för en bättre värld, Agenda 2030. Agendan är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välståndet. Handlingsplanens mål nummer 15 avser ekosystem och biologisk mångfald varav delmål 15.8 avser att förhindra invasiva främmande arter i land- och vattensystem. Närmare innebär målet att senast 2020 införa åtgärder för att förhindra införsel av invasiva arter och avsevärt minska deras påverkan på land- och vattenecosystem samt kontrollera eller utrota prioriterade arter.

Sveriges har även ett eget miljömålssystem som består av ett generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål som beskriver utmaningarna på nationell nivå och det tillstånd som miljöarbetet ska leda till. Ett av miljö kvalitetsmålen är ett rikt växt- och djurliv där en del avser att bevara biologisk mångfald genom att bland annat övervaka och bekämpa invasiva främmande arter.

2.1. Bestämmelser om invasiva främmande arter

För att skydda miljön och samhället mot utbredningen och skadorna som invasiva främmande arter förorsakar gäller sedan den 1 januari 2015 förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (EU-förordningen). Syftet med EU-förordningen är att förebygga, minimera och mildra de negativa effekterna på biologisk mångfald av såväl avsiktlig som oavsiktlig introduktion och spridning av invasiva främmande arter inom unionen. Enligt EU-förordningen är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på EU-förteckningen över invasiva främmande arter. Det är inte heller tillåtet att låta dessa arter växa eller reproducera sig. Förbuden gäller alla och envar. Såväl enskilda som företag, myndigheter och andra organisationer är alltså skyldiga att följa förbuden.

Vidare åläggs medlemsstaterna att så långt som är möjligt hindra att invasiva främmande arter kommer in i EU och att bekämpa de arter som redan finns här. Som huvudregel ska medlemsstaterna vidta åtgärder för snabb utrotning när nya förekomster av listade invasiva främmande arter upptäcks inom territoriet (artikel 17 i EU-förordningen). Sådana upptäckter ska anmälas till EU-kommissionen och utrotningsåtgärder ska vidtas inom tre månader från anmälan. För invasiva främmande arter som har listats av EU och som har stor spridning i en medlemsstat ska medlemsstaten i stället införa effektiva hanteringsåtgärder enligt artikel 19 i EU-förordningen. Hanteringsåtgärder ska enligt bestämmelsen ha som syfte att minimera artens effekter på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster samt, i förekommande fall, människors hälsa och ekonomin. Hanteringsåtgärderna ska bestå av dödliga eller icke-dödliga fysiska, kemiska eller biologiska åtgärder för utrotning, populationsbegränsning eller inneslutning av en population av en invasiv främmande art. Detta utgör alltså ett undantag från kravet enligt artikel 17 i EU-förordningen att medlemsstaterna ska vidta åtgärder för snabb utrotning. Kommersiell användning kan under vissa förutsättningar tillfälligt tillåtas inom ramen för hanteringsåtgärder för utrotning, populationsbegränsning eller inneslutning.

Totalt 88 arter omfattas i dagsläget av EU-förordningen. Den senaste uppdateringen beslutades den 19 maj 2022 och trädde i kraft den 2 augusti 2022 då 22 nya arter lades till. I svensk lagstiftning kompletteras EU-förordningen med bestämmelser i 8 och 29 kap. miljöbalken, den svenska förordningen om invasiva främmande arter och miljötillsynsförordningen (2011:13). Bestämmelserna syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt EU-förordningen samt att minska negativa effekter av invasiva främmande arter i landet.

2.2. Bestämmelser om invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse

Medlemsstaternas möjlighet att upprätta en nationell förteckning följer av artikel 12.1 i EU-förordningen. I bestämmelsen anges att artiklarna 7 (förbuden), 8 (tillstånd), 13—17 (handlingsplaner för att hantera spridningsvägar, övervakningssystem, offentliga kontroller, anmälan om tidig upptäckt och

snabba utrotningsåtgärder), 19 (hanteringsåtgärder) och 20 (återställandeåtgärder) får tillämpas i fråga om arter på den nationella förteckningen. Vidare följer av artikel 23 att förordningen är en minimireglering och att medlemsstaterna får anta nationella regler som är strängare än förordningens i syfte att förhindra introduktion, etablering och spridning av invasiva främmande arter generellt.

För att en invasiv främmande art ska få föras upp på en nationell förteckning över invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse enligt artikel 12.1 krävs att medlemsstaten på grundval av vetenskapliga belägg anser att de negativa effekterna av artens utsättning och spridning, även om dessa effekter inte är fullt bekräftade, är av betydelse för dess territorium eller en del av det, och kräver åtgärder på medlemsstatsnivå (jfr. artikel 3.4). Den avvägning av olika intressen som ska ske liksom de riskbedömningar som ska tas fram i fråga om invasiva främmande arter av unionsbetydelse (artiklarna 4 och 5 i EU-förordningen), bör även tillämpas i fråga om arterna på den nationella förteckningen (se prop. 2017/18:211, s. 34).

Enligt 14 § den svenska förordningen ska den ansvariga myndigheten till regeringen bl.a. föreslå de arter som bör tas upp i den nationella förteckningen och vad som bör gälla för dem. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten är ansvariga myndigheter för landlevande respektive vattenlevande invasiva främmande arter. För varje art som föreslås ska den ansvariga myndigheten göra en riskbedömning motsvarande den som avses i artikel 5.1 i förordning (EU) nr 1143/2014. Myndigheten ska redovisa skälen för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen. För förslag om vad som ska gälla för en art ska det finnas en konsekvensutredning och en bedömning av förslaget förenlighet med Världshandelsorganisationens (WTO:s) avtal om sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-avtalet).

Enligt 15 § den svenska förordningen ska Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och andra berörda myndigheter ges tillfälle att yttra sig innan den ansvariga myndigheten föreslår vad som ska gälla för en art som bör tas upp i den nationella förteckningen. Sametinget ska ges tillfälle att yttra sig, om förslaget kan antas ha betydelse för rennäringen eller samisk kultur. I 5 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler finns bestämmelser om skyldighet att samråda med Kommerskollegium om utformningen av en teknisk regel, när det kan finnas risk för att regeln får handelshindrande verkningar.

2.3. Internationell utblick

I våra grannländer Danmark och Finland har nationella förteckningar över invasiva främmande arter tagits fram. Nedan följer en kort utblick över ländernas lagstiftning kopplat till de nationella förteckningarna.

2.3.1. Danmark

Den 12 november 2018 antog det danska Miljø- og Fødevarerministeriet en nationell förteckning över invasiva främmande arter genom förordningen om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva

främmande arter (BEK nr 1285 av 12/11/2018). Den nationella förteckningen finns i bilaga 4 till förordningen och omfattar 13 invasiva främmande arter, 12 växter och 1 djur. Den danska förordningen hänvisar till artikel 7.1 EU-förordningen vilket innebär att samma förbud gäller för de arter som tagits upp på Danmarks nationella förteckning som för arterna på EU-förteckningen.

Vilka förbud som gäller för respektive art redovisas närmare i bilaga 5 till den danska förordningen. Det finns dock undantag från förbuden bland annat avseende sterila individer och för de arter som hölls som sällskapsdjur vid tidpunkten för antagandet av förteckningen. Sådana sällskapsdjur får behållas till dess att djuret dör, under förutsättning att djuret hålls inneslutet och att alla nödvändiga åtgärder har vidtagits för att säkerställa att reproduktion eller rymning inte är möjligt.

År 2017 tog Danmark fram en handlingsplan i enlighet med artikel 13 i EU-förordningen som beskriver det övergripande ramverket för insatser mot invasiva främmande arter. Handlingsplanen omfattar 36 riktade åtgärder varav en (handling 5) avser upprättandet av en nationell förteckning över invasiva främmande arter. Av handlingsplanen framgår vidare att det är Miljö- och fødevareminister som får besluta om vilka av artikel 7, 8, 13–17, 19 och 20 i EU-förordningen som ska gälla för arterna på den nationella förteckningen.

2.3.2. *Finland*

Finlands nationella företeckning över invasiva främmande arter godkändes genom Statsrådets förordning om hantering av risker orsakade av invasiva främmande arter (704/2019) i juni 2019. Finland har inkluderat 26 invasiva främmande arter eller artgrupper i sin nationella förteckning som återfinns i förordningens bilaga A och B. De invasiva främmande arter som omfattas av den nationella förteckningen får inte släppas ut i miljön, avsiktligt importeras från ett land utanför EU eller från en medlemsstat i EU, innehas, födas upp eller odlas, transporteras, släppas ut på marknaden, förmedlas eller säljas eller på annat sätt överlåtas enligt 11 § lag om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015).

I den finska förordningen finns dock undantag från förbuden i 11 §. Där undantas bland annat vissa djurarter som är upptagna på den nationella förteckningen för de fall djuren används i verksamhet som innehar särskilt tillstånd för vetenskapliga ändamål eller som pälsdjur. Även de arter som listas i punkt 1–4 bilaga A (däggdjur, fåglar, kräldjur och groddjur) som innehavaren lagligen hade in sin besittning som sällskapsdjur före den 1 januari 2016 får innehas tills de dör en naturlig död. Därutöver framgår det av övergångsbestämmelserna att förbudet i 11 § om att föda upp eller odla invasiva främmande arter tillämpas på den art som avses i punkt 8 bilaga B (vresros) från och med den 1 juni 2022.

I oktober 2020 godkände det finska Jord- och skogsbruksministeriet en nationell hanteringsplan för bekämpning av nationella invasiva främmande arter. Planen ger riktlinjer för bekämpning och hantering av nationellt invasiva främmande

arter och kompletterar tidigare planer för hantering av invasiva främmande arter som är upptagna på EU:s förteckning och som godkändes 2018 och 2019.

3. Havs- och vattenmyndighetens och Naturvårdsverkets förslag om generella regleringar för arter på den nationella förteckningen

I detta avsnitt redovisar myndigheterna de generella regleringar som bör gälla för arterna på den nationella förteckningen över invasiva främmande arter. I bilaga 1 redovisar Naturvårdsverket de landlevande arter som bör omfattas av regleringen, vad som bör gälla för dessa och konsekvenser av regleringen. I bilaga 2 finns motsvarande redovisning från Havs- och vattenmyndigheten gällande vattenlevande arter.

3.1. Nationell förteckning över arter införs i den svenska förordningen

Förslaget innebär att den nationella förteckningen införs som en bilaga till den svenska förordningen. Definitionen av den nationella förteckningen (4 § den svenska förordningen) behöver ändras. Med begreppet avses den förteckning över invasiva främmande arter av betydelse för Sverige som finns i bilagan till förordningen.

Motivering: Av förarbetena framgår att avsikten med formuleringen av bemyndigandet i 8 kap. 4 § 3 miljöbalken har bl.a. varit att göra det möjligt för regeringen att besluta om en svensk förordning om invasiva främmande arter med bl.a. bestämmelser om arter av medlemsstatsbetydelse som kräver åtgärder på nationell nivå. Vi bedömer att en uppräknig av arterna i en bilaga till den svenska förordningen är en lämplig placering. Enligt nu gällande bestämmelse i 4 § den svenska förordningen avses med den nationella förteckningen en förteckning över invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse för Sverige som bestäms enligt denna förordning. Definitionen behöver ändras så att det framgår att den förteckning över arter som finns i bilagan avses.

3.2. Förbuden

Förbud som i huvudsak motsvarar det som gäller för arter i unionsförteckningen enligt artikel 7.1 a—h i förordning (EU) nr 1143/2014 föreslås gälla för hantering av invasiva främmande arter av betydelse för Sverige.

Motivering: Den nya förbudsbestämmelsen föreslås införas i en ny bestämmelse i 7 a § den svenska förordningen. Som utgångspunkt är det önskvärt med en enhetlig reglering för arterna i unionsförteckningen respektive den nationella förteckningen. Förbuden som ska gälla för arter i den nationella förteckningen bör därför i huvudsak motsvara vad som gäller för arter i unionsförteckningen. Vi bedömer att en uttrycklig bestämmelse om vad som är förbjudet i fråga om nationellt listade arter är tydligare än en bestämmelse som hänvisar till artikel 7.1. i EU-förordningen, bland annat eftersom bestämmelserna i EU-förordningen är formulerade utifrån ett unionsperspektiv. Enligt artikel 7.1 a) får arter inte avsiktligt föras in på *unionens* territorium och förbudet i punkt d) gäller transport, från eller inom union. Tydlighet är särskilt viktigt eftersom överträdelser mot förbuden kan vara förenade med straffansvar. Genom den föreslagna bestämmelsen blir det lättare för enskilda att hitta och bedöma vad som är tillåtet eller otillåtet gällande arter på den nationella förteckningen.

Genom bestämmelsen i 7 a § 1 den svenska förordningen blir det också förbjudet att föra in arter i den nationella förteckningen i landet och inte bara från tredje land.

3.3. *Det straffbara området*

En justering av straffbestämmelsen i 29 kap. 2 c § miljöbalken föreslås också så att överträdelser mot den nya förbudsbestämmelsen omfattas av det straffbara området.

Motivering: Överträdelser av de föreslagna förbuden som gäller invasiva främmande arter i den nationella förteckningen bör omfattas av det straffbara området i 29 kap. 2 c § miljöbalken varför den bestämmelsen behöver formuleras om. Enligt nu gällande formulering döms för otillåten hantering av en invasiv främmande art till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet hanterar en invasiv främmande art på något sätt som beskrivs i artikel 7.1 a-h i EU-förordningen, och därigenom bryter mot förordningen eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket. För att hantering i strid med den nya bestämmelsen i 7 a § den svenska förordningen ska omfattas av det straffbara området föreslås att straffbestämmelsen formuleras om. Den nya lydelsen bör i stället vara att den som bryter mot artikel 7.1 a-h i EU-förordningen *eller* föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 8 kap. 4 § första stycket 3 och andra stycket miljöbalken ska kunna dömas till straffansvar.

3.4. *Undantag från förbuden*

Enligt förslaget införs även undantag som delvis motsvarar det som gäller enligt EU-förordningen. Bestämmelser om att tillstånd får ges för viss hantering av arterna föreslås, liksom en övergångsbestämmelse för kommersiella lager. Ytterligare undantag från förbuden för vissa arter regleras enligt förslaget i bilagan, se myndigheternas separata redovisningar i bilaga 1–2. Även geografiska begränsningar av förbuden för en viss art bör kunna anges i bilagan. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket föreslås ges bemyndigande att meddela föreskrifter om ytterligare undantag.

Motivering: Eftersom ingen av de nu föreslagna arterna är sällskapsdjur föreslås inget undantag motsvarande det som gäller för ägare till sällskapsdjur enligt artikel 31 i EU-förordningen. Däremot föreslås en övergångsbestämmelse för kommersiella lager som i huvudsak motsvarar artikel 32. Förbuden gäller inte för invasiva främmande arter i ett kommersiellt lager under ett års tid från det att arten fördes upp på den nationella förteckningen. Förutsättningarna är att den fanns hos innehavaren innan arten fördes in i den nationella förteckningen, hålls i sluten förvaring, och alla lämpliga åtgärder har vidtagits för att se till att den inte kan reproducera sig eller slippa ut. Flera av de föreslagna arterna används kommersiellt idag och kan förväntas träffas av undantaget, se vidare i myndigheternas separata redogörelser.

Enligt förslagen får den ansvariga myndigheten ge tillstånd för forskning eller annan vetenskaplig verksamhet inklusive efterföljande medicinsk användning, eller ex situ-bevarande av arter i den nationella förteckningen. Tillstånd får även

ges för annan verksamhet, om det är nödvändigt av tvingande hänsyn till allmänintresset, inbegripet sociala och ekonomiska hänsyn. I relevanta delar bör tillståndsmöjligheten i stort motsvara vad som gäller för EU-listade arter enligt artikel 8 och 9. Vid tillståndsprövningen ska därmed artikel 8.2—3 i EU-förordningen tillämpas. Av bestämmelserna följer förutsättningarna för att tillstånd ska ges, bl.a. att exemplar av arten kommer att hållas och hanteras i sluten förvaring, att verksamheten kommer att bedrivas av personal med lämpliga kvalifikationer, att transport till och från sluten förvaring kommer att genomföras under förhållanden som utesluter att exemplar kan slippa ut eller spridas. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram ansökningsblanketter och anvisningar för de EU-listade arterna. Dessa kommer att anpassas för arterna i den nationella förteckningen.

Den ansvariga myndigheten får återkalla ett tillstånd om förutsättningarna i artikel 8.5 i EU-förordningen är uppfyllda. Enligt bestämmelsen får återkallelse ske om oförutsedda händelser med negativ effekt på biologisk mångfald eller relaterade ekosystemtjänster inträffar. Varje återkallande ska vara vetenskapligt motiverat och, om de vetenskapliga uppgifterna är otillräckliga, motiverat av försiktighetsprincipen.

Andra undantag från förbuden kan anges i bilagan, t.ex. begränsning till ett visst geografiskt område eller undantag från vissa av förbuden kan anges i bilagan. Dessa undantag behandlas i myndigheternas separata redovisningar.

Även hanteringsåtgärder kan innebära undantag från förbuden genom att viss kommersiell användning får tillåtas (se avsnitt [3.101-8-103.10](#)).

3.5. Nödåtgärder

Förslaget innebär att den ansvariga myndighetens skyldighet att underrätta regeringen och föreslå nödåtgärder i enlighet med artikel 10.1 i EU-förordningen inte omfattar arter i den nationella förteckningen. Även rubriken justeras.

Motivering: Enligt artikel 10.1 i EU-förordningen får en medlemsstat omedelbart vidta nödåtgärder i form av någon av de restriktioner som anges i artikel 7.1 om medlemsstaten har uppgifter som tyder på förekomst inom eller överhängande risk för introduktion i medlemsstatens territorium av en invasiv främmande art som inte ingår i unionsförteckningen, men där behöriga myndigheter på grundval av preliminära vetenskapliga belägg har konstaterat att arten sannolikt uppfyller kriterierna i artikel 4.3.

Arterna i den nationella förteckningen kommer att omfattas av restriktioner enligt artikel 7.1 enligt föreslagna bestämmelser i den svenska förordningen. Det finns således inte skäl att vidta nödåtgärder för sådana arter.

3.6. Krav på handlingsplan

Förslaget innebär att den ansvariga myndigheten även i fråga om arterna i den nationella förteckningen ska identifiera prioriterade spridningsvägar och redovisa dessa i en handlingsplan.

Motiveringen: Enligt artikel 13 i EU-förordningen ska medlemsstaterna inom 18 månader efter antagandet av unionsförteckningen göra en uttömmande analys av spridningsvägarna för oavsiktlig introduktion och spridning av invasiva främmande arter av unionsbetydelse åtminstone på deras territorium liksom i deras marina vatten, och identifiera de spridningsvägar som kräver prioriterade åtgärder (prioriterade spridningsvägar) på grund av artvolymen eller på grund av de skador som de arter som förs in i unionen via dessa spridningsvägar kan orsaka. Inom tre år från antagandet av unionsförteckningen ska varje medlemsstat upprätta och genomföra en enskild handlingsplan eller en uppsättning handlingsplaner för att ta itu med de prioriterade spridningsvägar som medlemsstaten har identifierat. Handlingsplanerna ska överlämnas till kommissionen och ses över åtminstone vart sjätte år.

Handlingsplanen är ett viktigt beslutsunderlag som används av myndigheterna bl.a. i strategiskt planerande av aktiviteter samt inom miljöövervakning och planering och prioritering av tillsyn. Handlingsplanen innehåller också åtaganden (åtgärder) från myndigheterna för att minska spridningen av invasiva främmande arter. Dessa bör även vara utformade och inkludera de arter som orsakar störst problem i Sverige (dvs. arter som ingår i en nationell förteckning). Det är därför befogat att de ansvariga myndigheterna även i fråga om arter i den nationella förteckningen ska identifiera prioriterade spridningsvägar och dokumentera dessa i en handlingsplan. Dessa behöver dock inte nödvändigtvis följa de tidsintervaller som gäller för handlingsplanen för EU-listade arter, utan kan tas fram och uppdateras vid de tidpunkter som är lämpliga.

3.7. Övervakningssystem

Enligt förslaget ska även arterna i den nationella förteckningen omfattas av det övervakningssystem som gäller för arter i unionsförteckningen.

Motivering:

För att det ska vara möjligt att upptäcka de invasiva främmande arterna av nationell betydelse innan de hunnit etablera sig är det viktigt att även dessa omfattas av övervakning. Därför föreslås att även övervakning av invasiva främmande arter av nationell betydelse förs in i de övervakningsprogram som tas fram för arterna av unionsbetydelse enligt art 14 i EU-förordningen. Det finns redan idag övervakning som ingår i detta övervakningssystem. I nuläget omfattas exempelvis akvatiska arter av unionsbetydelse av fyra övervakningsprogram i drift: övervakningsprogram för marina arter, övervakning av effekter av kylvatten, medborgarforskning samt övervakning av sötvattenskräftor med fokus på signalkräfta. Landlevande arter, både växter och djur, övervakas främst genom medborgarforskning, men även riktade inventeringar förekommer.

Såväl nationella som internationella erfarenheter från medborgarforskning på främmande arter för tidigt upptäckt har visat att denna är mycket effektiv. Den första upptäckten av de flesta akvatiska främmande arterna i landet har gjorts genom medborgarforskning. I detta ingår rapporter från icke-specialister och specialister där insamling av arter inte sker systematiskt eller standardiserat. Fyndrapporterna hamnar i det nationella systemet för arter Artportalen med över

90 miljoner fynd. Genom digitala hjälpmedel som Rappen.nu och Invasivaarter.nu underlättas rapporteringen så att alla väsentliga uppgifter kommer in och kvalitetssäkras. Verifieringen sker av experter på universitet, museer, konsulter och länsstyrelsen genom ett digitalt verktyg i Artportalen.

Genom samverkan i projektet Digital IAS där Naturvårdsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet SLU, Trafikverket, länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten deltar har det under flera år utvecklats tekniskt och processinriktat stöd för effektiv hantering av information om främmande arter för att uppnå kraven från regelverken för främmande arter.

3.8. Offentliga kontroller

Enligt förslaget ska även arterna i den nationella förteckningen ingå i den gränskontroll som omfattas av Livsmedelsverkets, Jordbruksverkets och Tullverkets ansvar enligt artikel 15 i EU-förordningen och 20—28 §§ den svenska förordningen.

Motivering:

3.8.1. Gränskontroll av unionsarter

Enligt artikel 7.1 a) i EU-förordningen får invasiva främmande arter av unionsbetydelse inte avsiktligt föras in på unions territorium. För att se till att så inte sker ska medlemsstaterna införa offentliga kontroller vid gränskontrollstationer avseende import från tredje land, dvs. länder utanför EES-området. De offentliga kontrollerna regleras genom artikel 15 i EU-förordningen. Enligt artikel 15.2 i EU-förordningen ska de behöriga myndigheterna utföra lämpliga riskbedömningskontroller och därvid kontrollera att de inte ingår i unionsförteckningen, eller de omfattas av ett giltigt tillstånd som avses i artikel 8 i EU-förordningen. Kontrollerna ska utföras avseende de varukategorier som framgår av unionsförteckningen. Kategorierna avser levande exemplar av arterna och i vissa fall delar med reproduktionsförmåga och framgår av unionsförteckningen genom hänvisningar till nummer i den kombinerade nomenklaturen (KN) per art.

KN-nummer (Combined Nomenclature, CN) används av samtliga EU-länder i deras utrikeshandelsstatistik för varor och även i EU:s gemensamma tulltaxa. Nomenklaturen ändras årligen och den nomenklatur som träder i kraft i början av följande år publiceras varje år senast i slutet av oktober. År 2017 rörde det sig om cirka 9 500 varugrupper.

Ett exempel på en varukategori som gäller levande exemplar av flera av växtarterna är kategorin frilandsplantor, levande, inkl. levande rötter med KN-nummer 0602 90 50. Denna varukategori ska således omfattas av offentliga kontroller enligt artikel 15 i EU-förordningen. Ett exempel på en varukategori som gäller delar med reproduktionsförmåga av flera av växtarterna är kategorin frön med KN-nummer 1209 99 99.

I artikel 15.5 i EU-förordningen anges bl.a. att tullmyndigheterna eller de behöriga myndigheterna (dvs. Tullverket, Livsmedelsverket eller

Jordbruksverket) ska hålla kvar varor om det fastställs att EU-förordningen inte efterlevs. Enligt artikel 15.5 ska den fysiska eller juridiska person som har fört in varorna till unionen stå för de kostnader som uppstått under tiden kontrollen utförs och kostnader med anledning av bristande efterlevnad.

För Sveriges del är det Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Tullverket som är behöriga myndigheter och därmed ansvarar för gränskontrollerna. Här redogörs översiktligt för dessa myndigheters arbete med gränskontroller avseende invasiva främmande arter av unionsbetydelse.

3.8.2. *Livsmedelsverket*

Livsmedelsverket ska enligt 20 § den svenska förordningen utföra de kontroller som avses i artikel 15.2 i EU-förordningen i fråga om de kategorier av varor som är levande animaliska livsmedel för omedelbar konsumtion (punkt 1), eller ska anmälas till Livsmedelsverket enligt föreskrifter meddelade med stöd av förordningen eller enligt nödåtgärder som regeringen har beslutat om enligt artikel 10.1 i EU-förordningen (punkt 2). Livsmedelsverket får enligt 22 § den svenska förordningen, i samband med kontroll, hålla kvar en art som finns i unionsförteckningen eller omfattas av s.k. nödåtgärder.

Livsmedelsverkets ansvar för gränskontroll omfattar, i fråga om de arter som nu är aktuella, i dag i princip bara amerikansk hummer som importeras från USA eller Kanada. Den importerade hummern ska då tas in via gränskontrollerna på Arlanda eller Landvetter flygplats. Endast företag får importera och det krävs att hummern förvaras i slutna vattentankar. Kontrollen innebär i praktiken att importören föranmäler sändningen till Livsmedelsverket och Livsmedelsverket granskar att nödvändiga tillstånd finns. Livsmedelsverket har uppgett att cirka 30 procent av alla sändningar med amerikansk hummer ska kontrolleras fysiskt. Den fysiska kontrollen innebär att ett par lådor per sändning öppnas och kontrolleras.

Amerikansk hummer förs in till Sverige även från andra EU-länder, t.ex. Nederländerna, men denna införsel omfattas inte av Livsmedelsverkets gränskontroll.

3.8.3. *Jordbruksverket*

Jordbruksverket ska enligt 21 § den svenska förordningen utföra de kontroller som avses i artikel 15.2 i EU-förordningen i fråga om de kategorier av varor som är föremål för växtskyddskontroll eller veterinär gränskontroll inför import (punkt 1), eller ska anmälas till Jordbruksverket enligt föreskrifter meddelade med stöd av förordningen eller enligt nödåtgärder som regeringen har beslutat om enligt artikel 10.1 i EU-förordningen (punkt 2). Jordbruksverket får enligt 22 § den svenska förordningen, i samband med kontroll, hålla kvar en art som finns i unionsförteckningen eller omfattas av s.k. nödåtgärder.

Jordbruksverkets roll är att genomföra den veterinära gränskontrollen vid import av djur från tredje land till Sverige. Kontrollen omfattar inte införsel från annat land inom EU. Den veterinära gränskontrollen innebär i praktiken att dokument kontrolleras, bl.a. för att säkerställa att de importerade djuren har genomgått

nödvändig besiktning i ursprungslandet. Stickprovskontroller genomförs dock och vid sådana skulle eventuellt invasiva främmande arter kunna upptäckas. Om det vid gränskontrollen upptäcks att det importerade djuret inte får importeras kan importören antingen skicka tillbaka eller välja att destruera.

3.8.4. Tullverket

Tullverkets roll är att kontrollera att arter som finns upptagna på unionsförteckningen inte importeras till EU från ett land utanför EU eller EES-området. Befogenheten följer av artikel 15 i EU-förordningen. I praktiken fungerar kontrollen på följande sätt. Den som för in varor till Sverige ska fylla i en tulldeklaration med uppgifter om vilken typ av vara som avses. Varje deklarerant måste ta ställning till om varan omfattas av EU-förordningen. Om varan inte omfattas eller om tillstånd finns är import tillåtet. Om varan omfattas av EU-förordningen och inget tillstånd finns är importen otillåten. När oförtullade varor som omfattas av införselförbud enligt artikel 7 i EU-förordningen hålls kvar ska Tullverket, enligt 23 § den svenska förordningen, utan dröjsmål underrätta Livsmedelsverket eller Jordbruksverket (beroende på vems kontrollansvar) och den ansvariga myndigheten.

Många varuslag har s.k. varukoder som är gemensamma för alla länder inom EU och finns i EU:s gemensamma tulltaxa. I tulldeklarationen ska tillämplig varukod anges. Tulltaxan är dock grovt indelad och saknar koder för många arter, t.ex. sjögull. Varan kan också beskrivas med ord (om kod saknas) och då kan Tullverket lägga in en spärr kopplad till ordet, t.ex. sjögull.

Tulltaxan gäller för import till EU, inte för transporter inom EU. Tullverkets kontroll går främst ut på att se till att tulldeklaration finns och att den är rätt ifylld. Även annan dokumentation kan behövas, t.ex. bevis om veterinärkontroll. Enligt uppgifter från Tullverket är det en utmaning för tulltjänstemännen att upptäcka avvikelser i importerade varor eftersom flödet av varor är oerhört stort. Tullverket ska kontrollera en rad olika importörer och har i uppgift att söka efter många otillåtna varor så som t.ex. vapen och narkotika. För att kunna upptäcka otillåten import av invasiva främmande arter krävs i regel ett tips om en förestående otillåten leverans, t.ex. från en annan myndighet eller allmänheten.

Tullverkets befogenhet att utföra inre gränskontroll, dvs. kontroll vid införsel av varor från ett annat EU-land, regleras i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. Lagen är tillämplig på de varor som räknas upp i 3 §. I 3 § anges i punkt 10 nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfän, fisk och reptiler. Amerikansk hummer räknas som fisk och omfattas därför av Tullverkets befogenheter att genomföra inre gränskontroll. För att Tullverket ska ha befogenhet att stoppa införsel av ytterligare invasiva främmande arter på den nationella förteckningen krävs att arterna läggs till i lagen.

3.8.5. Förslag om gränskontroll för nationellt listade arter

Enligt aktuellt förslag om vilka förbud som bör gälla för arterna i den nationella förteckningen ingår införsel från andra länder. Import från tredje land bör omfattas av sådan gränskontroll som utförs av Livsmedelsverket, Jordbruks-

verket och Tullverket avseende EU-listade arter. Enligt förslaget kan detta regleras genom en bestämmelse i 21 a § den svenska förordningen. Förslaget skulle innebära att myndigheterna i fråga om de varukategorier som det hänvisas till i unionsförteckningen även skulle kontrollera om varorna innehåller arter i den nationella förteckningen. Vi bedömer att de varukategorier som redan pekas ut i unionsförteckningen är relevanta för de arter som föreslås ingå i den nationella förteckningen.

Förslaget innebär alltså att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Tullverket även ska kontrollera om varor innehåller arter på den nationella förteckningen och vid överträdelser fatta nödvändiga beslut eller hantera arten i enlighet med artikel 15.5—6 i EU-förordningen eller 20—26 §§ den svenska förordningen. För att Tullverket ska ha befogenhet att kontrollera införsel av arter upptagna på den nationella förteckningen krävs dock en ändring av lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen.

3.9. Utrotningsåtgärder

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket föreslår att en ny 30 a § införs där det anges att länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder för arter som finns i den nationella förteckningen. Efter tidig upptäckt av introduktion eller förekomst av arter i den nationella förteckningen ska utrotningsåtgärder vidtas skyndsamt.

Ett förtydligande om vad som gäller för arter i unionsförteckningen föreslås också. Bestämmelsen i 30 § föreslås justeras så att det framgår att snabba utrotningsåtgärder enligt artikel 17.1 i EU-förordningen (inom tre månader från anmälan) ska vidtas för arter som finns i unionsförteckningen och omfattas av krav på anmälan enligt artikel 16 i EU-förordningen.

Att utrotningsåtgärder ska vidtas för arter i unionsförteckningen vilka inte omfattas av krav på anmälan enligt artikel 16 regleras enligt förslaget i 30 a §. Bestämmelsen i nuvarande 30 § andra stycket om att länsstyrelsen får överlåta åt en kommun att besluta om utrotningsåtgärder föreslås flyttas till en ny 30 b § och omfatta även de nationellt listade arterna.

Det föreslås en ny bestämmelse, 30 c §, som tydliggör att kraven på utrotningsåtgärder inte gäller de arter som omfattas av hanteringsåtgärder.

I 31 § föreslås att det i första hand ska vara fastighetsägaren, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten som ansvarar för att verkställa beslutade utrotningsåtgärder enligt 30—30 a §§, om det inte framgår något annat av beslutet. I andra stycket föreslås ett generellt undantag för utrotningsåtgärder i vatten som ingår i ett öppet system, vilka länsstyrelsen i stället för fastighetsägaren ska ansvara för att verkställa. Därutöver föreslås att länsstyrelsen även ska verkställa utrotningsåtgärder i vatten som inte tillhör en fastighet. I det sista stycket föreslås att länsstyrelsen ska underrätta den ansvariga myndigheten om åtgärder enligt 30 § som har verkställts.

Det föreslås även att utrotningsåtgärder inte ska behöva vidtas under vissa förutsättningar. Förutsättningarna föreslås framgå i en ny bestämmelse, 36 a §.

Motivering:

Enligt artikel 17.1 i EU-förordningen ska medlemsstaterna, efter tidig upptäckt och inom tre månader från det att den anmälan om tidig upptäckt som avses i artikel 16 har överlämnats, vidta utrotningsåtgärder och anmäla dessa åtgärder till kommissionen samt informera övriga medlemsstater. Tidig upptäckt definieras i artikel 3.2. i EU-förordningen som bekräftelse av att ett eller flera exemplar av en invasiv främmande art förekommer i miljön innan den har fått stor spridning. Enligt regleringen i den svenska förordningen är det länsstyrelsen som ska besluta om utrotningsåtgärder enligt artikel 17.1.

Även nationellt listade arter bör omfattas av utrotningsåtgärder som länsstyrelsen beslutar om. Eftersom dessa arter inte omfattas av anmälningsförfarandet enligt artikel 16 gör sig inte tidsfristen, att åtgärder ska inledas inom tre månader från anmälan, gällande. När det gäller nya upptäckter av nationellt listade arter bör utrotningsåtgärder dock inledas skyndsamt. Detta föreslås genomföras genom en ny bestämmelse 30 a §.

Vidare föreslås även ett förtydligande av de bestämmelser som rör utrotningsåtgärder för unionsarter. Det råder i dagsläget osäkerhet om vad som gäller vid fynd av sådana arter som redan är etablerade i landet, men som inte har stor spridning och därmed inte omfattas av hanteringsåtgärder. Exempel på sådana arter är gul skunkkalla, bisam och silverruda. Fynd av dessa arter omfattas enligt Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens tolkning inte av kravet på anmälan till kommissionen enligt artikel 16.2 i EU-förordningen. Enligt artikel 16.2 ska medlemsstaterna utan dröjsmål skriftligen anmäla tidig upptäckt av introduktion eller förekomst av invasiva främmande arter av unionsbetydelse till kommissionen och informera övriga medlemsstater särskilt om följande:

- a) Ny förekomst på deras territorium eller i en del av deras territorium av en art som ingår i unionsförteckningen och vars närvaro inte tidigare var känd inom deras territorium eller en del av deras territorium.
- b) Återkomst på deras territorium eller i en del av deras territorium av en art som ingår i unionsförteckningen efter det att arten har rapporterats som utrotad.

Upptäckter av förekomster av arter som är etablerade i landet, men som inte uppnått stor spridning anmäls alltså inte. Det är också så som anmälningsförfarandet tillämpas av övriga medlemsstater.

Enligt artikel 17.1 ska medlemsstaterna vidta utrotningsåtgärder inom tre månader från det att en anmälan enligt artikel 16 har överlämnats. Så som bestämmelsen i 30 § den svenska förordningen är formulerad framstår det som osäkert om skyldigheten att vidta utrotningsåtgärder omfattar förekomster av arter som inte ska anmälas enligt artikel 16. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket föreslår därmed dels att bestämmelsen 30 § bör förtydligas så att det framgår att länsstyrelsens skyldighet att vidta utrotningsåtgärder inom tre månader från anmälan avser arter som finns i unionsförteckningen och omfattas

av krav på anmälan enligt artikel 16 i EU-förordningen, dels att en ny 30 a § införs där det anges att länsstyrelsen även ska besluta om utrotningsåtgärder för arter som finns unionsförteckningen som inte omfattas av krav på anmälan enligt artikel 16 liksom för arter i den nationella förteckningen.

Vi föreslår även en justering av 19 § den svenska förordningen om invasiva främmande arter. Enligt nuvarande formulering har statliga förvaltningsmyndigheter eller kommuner som ansvarar för miljöövervakning skyldighet att skyndsamt underrätta den ansvariga myndigheten om den får kännedom om en art i unionsförteckningen finns i miljön. För att återspegla tillämpningen av artikel 16 föreslår vi att underrättelseskyldigheten ska avse nya förekomster av arter i miljön vilka tidigare inte varit kända inom landet eller har rapporterats som utrotad enligt artikel 17.4 i EU-förordningen.

Begreppet ”fastighetsägare” nämns inte i EU-förordningen, den svenska förordningen eller straffbestämmelsen i miljöbalken. Det kan därför finnas svårigheter för den som läser lagstiftningen, utan djupare bakgrundskunskap om invasiva främmande arter och reglerna kring dessa, att se det ansvar som åvilar ägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet. Ur rättssäkerhetssynpunkt är det viktigt att lagstiftningen är tydlig, inte minst när det finns en straffsanktion kopplad till ett förbud eller överträdelse, så som i detta fall enligt 29 kap. 2 c § miljöbalken. I 31 § föreslås därför ett förtydligande kring vem som ska ansvara för att verkställa de utrotningsåtgärder som har beslutats enligt 30—30 a §§. I första hand ska fastighetsägaren, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten ansvara för att verkställa beslutade utrotningsåtgärder, om det inte framgår något annat av beslutet. I andra stycket samma paragraf föreslås ett undantag för utrotningsåtgärder i vatten som ingår i ett öppet system. Sådana utrotningsåtgärder i vatten ska i stället länsstyrelsen ansvara för att verkställa. Skälen är att det är viktigt att utrotningsåtgärder planeras och genomförs strategiskt. Länsstyrelsen har förutsättningar för att genomföra utrotningsåtgärder för att få effekt och för att begränsa ytterligare spridning, vilket de flesta privata fastighetsägare inte har. Länsstyrelsen ska även ansvara för att verkställa utrotningsåtgärder i vatten som inte tillhör en fastighet. I det sista stycket föreslås att länsstyrelsen ska underrätta den ansvariga myndigheten då snabba utrotningsåtgärder enligt 30 § har verkställts.

Vi föreslår en ny bestämmelse som reglerar när det är möjligt för länsstyrelsen att göra undantag från kravet på utrotningsåtgärder för de arter som finns på den nationella förteckningen. Möjligheten att inte vidta utrotningsåtgärder för de arter som finns på EU-förteckningen regleras i 36 §. Det är lämpligt att samma möjlighet att göra undantag från kravet på utrotning gäller även för de arter som finns på den nationella förteckningen. Detta föreslås framgå av en ny bestämmelse, 36 a §, som anger de situationer då utrotningsåtgärder inte behöver vidtas. Situationerna motsvarar de som räknas upp i artikel 18.1 i EU-förordningen.

3.10. Hanteringsåtgärder

Förslaget innebär att ansvarsfördelningen avseende hanteringsåtgärder mellan den ansvariga myndigheten och länsstyrelsen förtydligas. Enligt förslaget ska
--

den ansvariga myndigheten endast utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs för arter med stor spridning som finns upptagna i EU-förteckningen eller den nationella förteckningen. Förslaget innebär vidare att det är länsstyrelsen som, i det enskilda fallet, ska besluta om och se till att hanteringsåtgärder vidtas. Länsstyrelsen ska beakta det nationella hanteringsprogrammet. Det föreslås även ett förtydligande om att det är fastighetsägaren, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten som ansvarar för att verkställa hanteringsåtgärderna, om inte annat framgår av länsstyrelsens beslut. Ett generellt undantag föreslås för sådana hanteringsåtgärder som ska verkställas i vatten som ingår i ett öppet system, för vilka länsstyrelsen ska ansvara. Därutöver föreslås även att länsstyrelsen ska verkställa hanteringsåtgärder i vatten som inte tillhör en fastighet.

Motivering:

Enligt 38 § den svenska förordningen åligger det den ansvariga myndigheten, det vill säga Naturvårdsverket gällande landlevande arter och Havs- och vattenmyndigheten i fråga om vattenlevande arter, att bland annat utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs enligt artikel 18.4 eller 19.1–19.3 i EU-förordningen och besluta om de hanteringsåtgärder som inte förutsätter ny eller ändrad reglering i lag eller förordning. Den ansvariga myndigheten får enligt 39 § 2 den svenska förordningen meddela föreskrifter om hanteringsområden och hanteringsåtgärder enligt artikel 19 i EU-förordningen för arter som finns i unionsförteckningen och har stor spridning i Sverige. Enligt 42 § ska länsstyrelsen se till att beslutade hanteringsåtgärder vidtas, om inte annat anges i beslutet eller i föreskrifter som gäller hanteringen. Regleringen har tolkats på olika sätt och det har uppstått frågor kring ansvarsfördelningen mellan de ansvariga myndigheterna och länsstyrelsen när reglerna ska tillämpas i praktiken¹.

För att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan de olika myndigheterna föreslås att 38 § i den svenska förordningen justeras genom att punkt 2 och 3 tas bort samt att ett andra stycke läggs till där det framgår att den ansvariga myndigheten även ska utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs i fråga om arter i den nationella förteckningen och som har stor spridning. Förslaget innebär att den ansvariga myndigheten ska ta ansvar på en övergripande nivå och utreda vilka hanteringsåtgärder som krävs både avseende arter på den nationella förteckningen samt EU-förteckningen. Förslaget innebär även att länsstyrelsen har en tydlig beslutanderätt i enskilda fall, se vidare nedan angående 42 §.

Den ansvariga myndigheten ska även fortsatt enligt 39 § den svenska förordningen få meddela föreskrifter gällande hanteringsområden och hanteringsåtgärder enligt artikel 19 för arter som finns i unionsförteckningen och som myndigheten har bedömt har stor spridning. Det föreslås att 39 § kompletteras med en punkt 3 som innebär att den ansvariga myndigheten även får meddela föreskrifter om hanteringsområden och hanteringsåtgärder för de arter som har tagits upp i den nationella förteckningen.

¹ Naturvårdsverkets hemställan om författningsändringar rörande invasiva främmande arter, 2022-01-20, NV-04205-20.

För att länsstyrelsens ansvar ska bli tydligt föreslås att 42 § i den svenska förordningen ändras på så sätt att länsstyrelsen, med stöd i hanteringsprogram enligt 41 §, i det enskilda fallet ska besluta om och se till att hanteringsåtgärder enligt artikel 18.4 och 19 i EU-förordningen samt 38–39 §§ i den svenska förordningen vidtas, om inte annat anges i föreskrifter som gäller hanteringen. Genom ändringen åläggs länsstyrelsen ett nytt ansvar att besluta om hanteringsåtgärder. I den föreslagna bestämmelsen förtydligas också att länsstyrelsen har ett ansvar för att vidta hanteringsåtgärder enligt artikel 18.4 och 19. Länsstyrelsen får i föreslagen bestämmelse ett tydligt mandat att fatta beslut om hanteringsåtgärder i det enskilda fallet. Detta torde underlätta för länsstyrelsen då länsstyrelsen inte behöver göra de avvägningar kring vilket utrymme myndigheten har att fatta följdbeslut som behöver göras enligt nuvarande bestämmelser. Vidare torde det bli tydligare att länsstyrelsens beslut kan överklagas, vilket är positivt ur rättssäkerhetssynpunkt.

Den föreslagna ändringen leder även till att länsstyrelsen direkt efter att en art i bilaga till förordningen bedömts ha stor spridning har en skyldighet att besluta om och se till att hanteringsåtgärder vidtas. Det ”glapp” i ansvar som idag kan uppstå mellan den tidpunkt då en art identifierats ha stor spridning och fram till dess att hanteringsåtgärder finns på plats elimineras därmed. Enligt förslaget ansvarar länsstyrelsen för utrotningsåtgärder mot arten fram till dess att arten har bedömts ha stor spridning och då arten bedöms ha stor spridning ansvarar länsstyrelsen istället för hanteringsåtgärder mot arten. De föreslagna bestämmelserna eliminerar således det tidsspänn som kan uppstå då det saknas en utpekad myndighet som ansvarar för åtgärder mot arten.

I 42 § andra stycket föreslås även ett förtydligande om att det är fastighetsägaren, nyttjanderättshavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten som ansvarar för att verkställa beslutade hanteringsåtgärder, om det inte framgår något annat av länsstyrelsens beslut. Som framgår av motiveringen till 31 § ovan nämns inte fastighetsägare i lagstiftningen om invasiva främmande arter vilket gör det svårt för den som läser lagstiftningen att se det ansvar som åvilar ägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet. Det är därför viktigt att lagstiftningen tydliggörs i detta avseende, särskilt ur rättssäkerhetssynpunkt då det finns straffsanktioner kopplade till förbud och överträdelser. I tredje stycket samma paragraf föreslås ett undantag för hanteringsåtgärder i vatten som ingår i ett öppet system. Sådana hanteringssåtgärder i öppna vatten ska i stället länsstyrelsen ansvara för att verkställa. Skälen är att det är viktigt att hanteringsåtgärder planeras och genomförs strategiskt. Länsstyrelsen har förutsättningar för att genomföra hanteringsåtgärder för att få effekt och för att begränsa ytterligare spridning, vilket de flesta privata fastighetsägare inte har. Länsstyrelsen ska även ansvara för att verkställa hanteringsåtgärder i vatten som inte tillhör en fastighet.

3.11. Återställandeåtgärder

Enligt förslagen utvidgas länsstyrelsens ansvar att vidta återställandeåtgärder till att även omfatta arter i den nationella förteckningen.

Motivering:

Enligt 45 § den svenska förordningen ska länsstyrelsen vidta de återställandeåtgärder som krävs enligt artikel 20 i EU-förordningen. Länsstyrelsen får överlåta åt en kommun som begär det att vidta återställandeåtgärder inom kommunen. Genom förslaget ska länsstyrelsens ansvar för återställandeåtgärder även avse arterna i den nationella förteckningen.

Av artikel 20 följer att medlemsstaterna ska vidta lämpliga återställandeåtgärder för att underlätta återhämtningen av ett ekosystem som har försämrats, skadats eller förstörts av en invasiv främmande art av unionsbetydelse, om inte en kostnads-nyttanalys grundad på tillgänglig information med rimlig säkerhet visar att kostnaderna för dessa åtgärder kommer att bli höga och oproportionella i förhållande till fördelarna med ett återställande. Återställandeåtgärder som vidtas ska åtminstone omfatta åtgärder för att öka förmågan hos ett ekosystem som är exponerat för störningar som orsakats av förekomsten av invasiva främmande arter att stå emot, absorbera, anpassa sig till och återhämta sig från effekterna av störningen samt stödåtgärder för att förhindra en ny invasion efter en utrotningsinsats.

3.12. Bestämmelser om tillsyn i miljötillsynsförordningen

Enligt förslagen utvidgas länsstyrelsens ansvar som tillsynsmyndighet till att även omfatta invasiva främmande arter i den nationella förteckningen.

Länsstyrelsen har ansvaret för tillsynen i fråga om EU-förordningen. Ansvaret kan överlåtas till kommunen. Tillsynsansvaret bör utvidgas så att även invasiva främmande arter av medlemstatsbetydelse omfattas. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § 8 och 8 § 12 miljötillsynsförordningen bör således ändras genom att en hänvisning till den svenska förordningen om invasiva främmande arter läggs till.

Även Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens ansvar för tillsynsvägledning bör omfatta arterna på den nationella förteckningen. Några justeringar i 3 kap. 2 § 1 och 5 § 8 miljötillsynsförordningen är dock inte nödvändiga. Det utvidgade vägledningsansvaret kommer att följa direkt av de föreslagna förändringarna i den svenska förordningen om invasiva främmande arter.

3.13. Avgifter

Det föreslås en ändring av förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken så att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten kan ta ut avgifter för handläggningen av tillståndsansökningar enligt den svenska förordningen avseende arter i den nationella förteckningen.

Även Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets bemyndigande att meddela föreskrifter om avgifter (27 och 28 §§) för de kontroller som myndigheterna ska göra behöver ändras så att arter i den nationella förteckningen omfattas.

Motivering:

Staten ska när det är lämpligt se till att dess verksamhet finansieras. Jordbruksverket och Livsmedelsverket kommer få ett merarbete i

gränskontrollen som på liknande sätt som annan gränskontroll behöver finansieras genom avgifter.

3.14. Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt med hänsyn till de miljöskador som de aktuella arterna orsakar eller riskerar att orsaka.

Bilagor

1. Naturvårdsverkets förslag till nationell förteckning över landlevande invasiva främmande arter
2. Havs- och vattenmyndighetens förslag till nationell förteckning över vattenlevande invasiva främmande arter